

Մ աշտոցի Արձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (21-րդ տարի)

Յունիս 2021 (ԻԸ տարի թիւ 10)

Այս թիւով.....

Յունիս Ամսուան Բացատրական
Տօնացոյց Էջ 1-12

Դանիէլ մարգարէ...
Եղիա մարգարէ
Սուրբ Հռիփսիմեանց կոյսեր
Սուրբ Մանէ
Սուրբ Նունէ
Տօն Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի
Էջմիածին

Ս. Կոստանդիանոս Կայսեր...
Ս. Գրիգոր Լուսաւորչինշխարներու
գիւտը
Ս. Տրդատ Թագաւոր
Մեծն Ներսէս Հայրապետ
Վերամուտ՝ 12 Սեպտեմբեր 2021 Էջ 12



Կ...

Կիրակնօրեայ Դպրոց

Ամսուան Համարը

«Ժողովուրդէն ոմանք մանուկներ
բերին Յիսուսի, որպէսզի Ձեռքը դնէ
անոնց վրայ, բայց աշակերտները
սաստեցին բերողները: Երբ Յիսուս
տեսաւ, բարկացաւ եւ սաստեց
աշակերտները ըսելով.

- Ձգեցէք որ մանուկները ինծի գան,
արգելք մի՛ ըլլաք անոնց, որովհետեւ
այդպիսիներուն է Աստուծոյ
արքայութիւնը: Լաւ գիտցէք, ով որ
Աստուծոյ արքայութիւնը չ'ընդունիր
փոքրիկ մանուկի մը պէս, հոն պիտի
չ'մտնէ»: *Մարկոս 10.13-15*

Յունիս ամսուան բացատրական տօնացոյց

Գշ. 1	Ս. Գայիանեանց Կոյսեր
Եշ. 3	Սրբոց Յովհաննու Կարապետին եւ Աթանազիւնայ եպիսկոպոսին
Շբթ 5	Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Ելն ի Վիրապէն)
Կիր. 6	Տօն Սրբոյ Էջմիածնի
Գշ. 8	Ս. Նունէ եւ Մանէ Կոյսեր
Շբթ. 12	Ս. Մեծն Ներսէս Հայրապետ եւ Խաղ եպիսկոպոս
Կիր. 13	Բարեկենդան Սբ. Լուսաւորչի Պահոց
Գշ. 15	Ս. Կոստանդիանոս եւ անոր մայրը Հեղինէ
Շբթ. 19	Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի նշխարներու գիւտը
Գշ. 22	Սբ. Դանիէլ մարգարէ եւ Սեդրաք, Միսաք եւ Աբեթնագով
Եշ. 24	Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ
Շբթ. 26	Սուրբ Տրդատ Թագաւոր, Աշխէն թագուհի եւ Խոսրովիդուխտ
Կիր. 27	Տօն Սբ. Աստուածածնի տուփի գիւտին



Դանիէլ մարգարէ եւ իր երեք ընկերները

Ք.ա. 597թ. Բաբելոնի Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը, երբ Երուսաղէմը գրաւեց, հրեայ ժողովուրդը գերի տարաւ Բաբելոն: Հրեայ գերիներուն մէջ էր Դանիէլը (Դանիէլ կը նշանակէ «Աստուած է իմ դատաւորը»): Ան արքայական եւ իշխանական տուններէն գերի տարուած երիտասարդներուն խումբէն էր: Դանիէլի հետ էին նաեւ անոր երեք ընկերները՝ Անանիան, Ագարիան եւ Միսայելը (Բաբելոնի մէջ անոնք վերանուանուեցան Սեդրաք, Միսաք

եւ Աբեթնագով): Անոնք բարեպաշտ հրեաներու զաւակներ էին եւ կը վարէին սրբակրօն ու ժուժկալ կեանք: Հրեայ երիտասարդները գերիների մէջէն ընտրուեցան դաստիարակուելու եւ հետագային պետական պաշտօններ զբաղեցնելու համար: Ըստ արքայական հրահանգի անոնք երեք տարի պիտի դաստիարակուէին Քաղդէացիներու լեզուով եւ դպրութեամբ (Դանիէլ 1.3-7): Պիտի ուտէին արքայական սեղանէն, եւ խմէին այն գինին, որ թագաւորը կը խմէր, որպէսզի ֆիզիկապէս առողջ ու զօրաւոր ըլլային թագաւորական պալատին մէջ սպասաւորելու համար: Դանիէլն ու իր ընկերները մերժեցին ուտել այդ կերակուրները եւ խմել գինին: Պատճառը նախ այն էր, որ այդ կերակուրը պատրաստուած էր, ըստ հրեաներու օրէնքի, անմաքուր կենդանիներու միսէն, ինչպէս նաեւ այդ միսն ու գինին շատ անգամ կուտքերուն մատուցուած զոհեր էին: Տասը օր երիտասարդները միայն բանջարեղէն ուտելով ու ջուր խմելով աւելի գեղեցիկ տեսք ունէին, քան այն պատանիներունը, որոնք թագաւորի սեղանի ճաշերով էին սնուած:

Աստուած օրհնեց այս չորս երիտասարդները իրենց օրինապահութեան համար, անոնց տուաւ գիտութիւն եւ իմաստութիւն: Իսկ Դանիէլին օժտեց նաեւ երազներ մեկնելու մեծ կարողութեամբ:

Երեք տարի ետք, երբ երիտասարդները ներկայացան թագաւորին, անոնք իրենց պատասխաններով ցուցուցին իմաստութիւն եւ գիտութիւն՝ գերազանցելով Բաբելոնի թագաւորութեան բոլոր գիտուններն ու մոգերը:

Այս երիտասարդները անդրդուելի կերպով հաւատարիմ փաստացի Աստուծոյ, նոյնիսկ, երբ անոնց մահը կը սպառնար: Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը վաթսուն կանգուն բարձրութեամբ եւ վեց կանգուն լայնութեամբ մի ոսկիէ արձան կանգնեցուց եւ հրամայեց, որ բոլորը երկրպագեն: Դանիէլի երեք ընկերները՝ Սեդրաքը, Միսաքը եւ Աբեդնագովը հրաժարեցան թագաւորին հնազանդելէ եւ ոսկիէ արձանը չպաշտեցին: Այդ պատճառով շիկացած հնոցի մեջ նետուեցան: Սակայն Աստուած զանոնք պահպանեց եւ փրկեց կրակի ճիրաններէն: Անոնք հնոցի մեջ ոչ միայն չայրեցան, այլ Աստուծոյ օրհնութեան երգեր երգեցին: Ականատես ըլլալով այդ հրաշքին՝ Նաբուգոդոնոսորը ազատ արձակեց երիտասարդները, օրհնեց եւ փառաւորեց զԱստուած:

Դանիէլ մարգարէն Շուշան անունով անմեղ կին մը փրկեց երկու ծերունիների անհիփս ամբաստանութիւններէն եւ անկէ ետք թագաւորին երազը մեկնաբանելով, մեծ անուն ձեռք բերաւ ամբողջ թագաւորութեան մէջ (Դանիէլ 13):

Նախանձով լեցուած պետական բարձր պաշտօնեաները Դանիէլի հասցէին զանազան զրպարտութիւններ ըրին թագաւորին առջեւ: Եւ թագաւորը անոնց խորհուրդով ընդունեց այն օրէնքը, որու համաձայն ստիպուած կ'ըլլայ իր հաւատարիմ եւ իմաստուն ծառայ Դանիէլին որպէս օրինազանց նետել առիւծներու գուրբ: Օրէնքը կը պահանջէր, որ մէկ ամսուայ մէջ ոչ ոք Աստուծմէ եւ մարմնցմէ որեւէ բան չխնդրէր, բացի արքայէն: Իսկ Դանիէլը, անտեսելով օրէնքը, օրը երեք անգամ կ'աղօթէր՝ դէպի Երուսաղէմ բացուող պատուհանէն դուրս նայելով (Դանիէլ 6):

Դանիէլ Աստուածային նախախնամութեամբ անփսաս կը մնայ: Երբ թագաւորը կը տեսնէ որ ան ողջ է, կ'ուրախանայ եւ կը հրամայէ դուրս բերել Դանիէլը եւ անոր դէմ չարախօսողներուն գուրբ կը նետեն:

Դանիէլի երեք ընկերներուն՝ Սեդրաքի, Միսաքի եւ Աբեդնագովի օրինակով՝ մենք, ամէն առաւօտ, ժամերգութեան ժամանակ, «Հարցն» կ'երգենք, հայցելով Տիրոջմէ, որ ինչպէս զանոնք կրակէն փրկեց, այնպէս ալ մեզ փրկէ մեղքերու կրակներէն, որոնք միշտ կը տոչորեն ու կ'այրեն մեր մարմիններն ու հոգիները: «Հարցն»-ը կրկնուի երեք անգամ, որովհետեւ երեք մանուկներու (երիտասարդներու) երգն է: Մաղմոսը վաթսուն տուն է, որովհետեւ Նաբուգոդոնոսորի կանգնեցուցած արձանը վաթսուն կանգուն բարձրութիւն ունէր (Մովսէս Քերթոյ, «Երեք մանուկներու»-ի երգի մեկնութիւնը):

Տարուան ընթացքին երկու անգամ Սուրբ Ծննդեան եւ Սուրբ Յարութեան ճրագալոյցի պատարագէն առաջ կ'ընթերցուի հատուած Դանիէլի մարգարէութեան երրորդ գլուխէն:

Այս երիտասարդները քաջութեամբ դաւանեցին Աստուծոյ հանդէպ իրենց ունեցած հաւատքն ու վստահութիւնը: Անոնց ամուր հաւատքն ու քաջութիւնը օրինակ է իւրաքանչիւրիս, որպէսզի հաստատ փսանք մեր հաւատքի մէջ ու հաւատարմօրէն կատարենք Աստուծոյ պատուիրանները:

Եղիա մարգարե

Հին Կտակարանի մեծ մարգարեներեն է, որ յայտնի է Տիրոջ հանդեպ ունեցած իր հաւատարմութեամբ, հաւատուրաց Աքաաբ թագաւորի ու անոր կռապաշտ Յեզաբել թագուհիի կողմէ Իսրայելի մէջ սերմանուած կռապաշտութեան դէմ նախանձախնդիր պայքարով:

Եղիա մարգարեն ապրած է եւ գործած է Քրիստոսէ առաջ 9-րդ դարուն: Անոր մասին կը պատմուի Գ. Թագաւորաց (17-18) եւ Դ. Թագաւորաց (1-2:1-15) գիրքերուն մէջ, անոր անունը կը յիշատակեն նաեւ աւետարանիչները:

Յիսուսի այլակերպութեան ընթացքին (Մատթ. 17.1-13, Մար. 9.2-13, Ղուկ. 9. 28-36) գրուած է.

«Եւ ահա երեւցան Մովսէսն ու Եղիան, որոնք կը խօսէին Յիսուսի հետ»...: ...Այն ատեն աշակերտները հարցուցին Յիսուսի.

- Հապա ինչո՞ւ Օրէնքի ուսուցիչները կ'ըսեն թէ նախ Եղիան պէտք է գայ: Յիսուս պատասխանեց.

- Ճիշդ է, Եղիան նախ գալով՝ պիտի պատրաստէ ամեն ինչ. բայց գիտցէք որ Եղիան արդէն իսկ եկած է...: Այս ատեն աշակերտները հասկցան թէ Յովհաննէս Մկրտիչի մասին կը խօսէր ան»:

Գ. Թագաւորաց գիրքին մէջ կը կարդանք, թէ ինչպէս Եղիան, իբրեւ Աստուծոյ խօսքի ճշմարիտ բանբեր, աստուածային տնօրինութեամբ յայտնուած է հաւատուրաց Աքաաբի առջեւ եւ յայտարարած է սպասուող երաշտի մասին:

Եղիա Աքաաբն ու ժողովուրդը գիտակցութեան բերելու համար Աստուծմէ խնդրեց որ անձրեւը կէցնէր: Երեք ու կէս տարի ետք Եղիա Կարմեղոս լեռը կանչեց թագաւորը, եւ բազմահազար ժողովուրդին առջեւ ծաղրեց կուռքերն ու չաստուածները, ամօթահար ըրաւ անոնց պաշտօնեաները, աղօթեց եւ խնդրեց Աստուծմէ որ երկինքէն կրակ իջեցնելով այրէր իր գոհը, ընդունէր իր աղօթքը եւ անձրեւ զրկէր երկրին: Աստուած ընդունեց Եղիային աղօթքը, երկինքէն կրակ իջեցնելով այրեց մասուցուած գոհը եւ ապա անձրեւ զրկեց, ու բոլոր բազմութեան յայտնի եղաւ թէ միայն Եհովան է ճշմարիտ Աստուածը եւ կուռքերը փուճ են:

Եղիա մարգարէին վերագրուած է զանազան հրաշագործութիւններ. թէ ինչպէս աստուածային զօրութեամբ անպակաս պահեց այրի կնոջ ալիւրի և իւղի ամանները, Յարութիւն տուաւ անոր մահացած որդւոյն եւ այլն:

Եղիան մահ չտեսաւ այլ երկինք վերցուեցաւ.

«Երբ անոնք (այսինքն Եղիան եւ Եղիսէն) խօսելով կ'երթային, ահա՛ կրակէ կառք մը եւ կրակէ ձիեր երեւցան, զանոնք իրարմէ զատեցին ու Եղիա մրրիկով երկինք բարձրացաւ»: (Դ. Թագ. 2.11)

Սուրբ Հռիփսիմեանց Կոյսեր



Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ վասն հաւատքի նահատակութեան օրինակները անպակաս են: Այս օրինակներէն մէկն է Հռիփսիմէ անունով կոյս մը որ յաջողեցաւ հաւատքի ոյժով դիմադրել օրուան թագաւորին Տրդատ Գ.ին:

Ս. Հռիփսիմէ քրիստոնեայ հաւատացեալ մըն էր որ Հռոմի մէջ քրիստոնեաներու դէմ Դիոկղետիանոս կայսրին կողմէ կատարուած հալածանքներէն փախչելով կ'ապրէր Գայիանէ կոյսի գլխաւորած հաւատացեալ կոյսերու խումբին հետ: Այս խումբը հաստատուած էր Հնձաններ կոչուած վայրի մը մէջ, Վաղարշապատէն ոչ շատ հեռու:

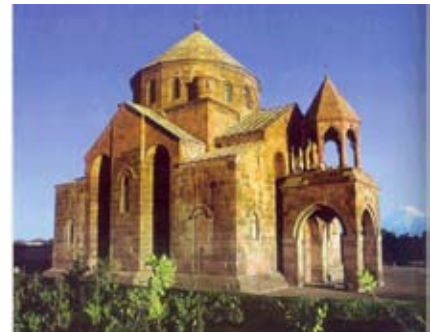
Հայաստանի այդ ժամանակաշրջանի թագաւորը՝ Տրդատ Գ., որ այդ ժամանակ տակաւին հեթանոս էր, ուզեց ամուսնանալ Հռիփսիմէի հետ: Հռիփսիմէն անշուշտ մերժեց, որովհետեւ չէր ուզեր կին ըլլալ կռապաշտ թագաւորին: Հռիփսիմէի ժխտական կեցուածքին որպէս հետեւանք, թագաւորը սպաննել տուաւ ոչ միայն Հռիփսիմէն, այլ նաեւ Գայիանէն եւ անոր ընկերակիցները: Այս դէպքէն 9 օրեր ետք Խոր Վիրապէն ազատ արձակուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ թաղեց նահատակները եւ զանոնք դասեց սուրբերու կարգին: Այսպէս, նահատակուած 37 կոյսերը կոչուեցան Հռիփսիմեանց կամ Գայիանեանց կոյսեր որոնք մեր եկեղեցիներէն ներս կը յիշատակուին Սուրբ Էջմիածնի տօնին նախորդող Երկուշաբթին եւ Երեքշաբթին:

Ստեփանոս Օրբելեանը կը գրէ թէ մինչեւ 13-րդ դար կաթողիկոսարանին մէջ կը պահուէին Հռիփսիմէի մասունքները, որոնք Հռոմկլայի գրաւման ժամանակ (1292) մամուլքները տարած են Եգիպտոս՝ որպէս արար: Հռիփսիմէի գերեզմանը կը գտնուի

Էջմիածնի Սուրբ Հռիփսիմէ վանքին մէջ:



Էջմիածնի Ս. Գայիանէ Վանքը



Էջմիածնի Ս. Հռիփսիմէ Վանքը

Սուրբ Նունեն և Մանէն Հոբիփսիմեանց կոյսերու խումբէն էին, որ Դիոկղետիանոս կայսեր հալածանքներու ժամանակ թողեր էին Հռոմն ու եկեր հասեր էին Հայաստան: Սակայն այս երկու կոյսերուն Տիրոջ կողմէն նախախնամուած չէր նահատակուիլ իրենց հաւատակիցներուն հետ:

Սուրբ Մանէն Հայաստան հասած 37 կոյսերէն զատուելով՝ կը հեռանայ դէպի Եկեղեաց գաւառի Սեպուհ լեռը, ուր փակուելով քարայրի մը մէջ՝ ճգնաւոր կեանքով կ'ապրի: Այսպէս Մանէ կոյսը հրեշտակային կեանքով, աղօթքով և աստուածային միփթարութեամբ զօրացած ապրեցաւ այդ քարայրին մէջ, որ հետագային իր անունով կոչուեցաւ «Մանէի այր»: Հետաքրքրական պատմութիւն մը կը հաղորդուի Մանէի վարքագրութեան մէջ իր կեանքի վերջին օրերու մասին: Այդ ժամանակաշրջանին Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչն ալ կը կամենայ հեռանալ և իր կեանքի վերջին օրերը ապրիլ առանձնութեան մէջ: Այդ ներշնչումով Հայոց հայրապետը կու գայ Դարանաղեաց լեռներ և իբրև բնակութեան վայր կ'որոշէ Սեպուհ լեռան քարայրը, ուր կը ճգնէր Մանէն: Երբ կը մօտենայ այրին, Մանէի ձայնը կը լսուի, որ կը պատուիրէ Սուրբ Գրիգորին երեք օրէն վերադառնալ իր ընտրած քարայրի մօտ: Կատարելով սուրբի ցանկութիւնը՝ Հայրապետը կը վերադառնայ երեք օրէն և սրբուհին վախճանած գտնելով՝ սաղմոսներ ըսելով կը թաղէ զայն քարայրին մէջ (323 թ.): Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Սուրբ Նունէ կոյսը (վրացական աղբիւրներուն մէջ՝ Նինո) հայոց Տրդատ թագաւորի հալածանքներէն ազատուելով՝ կը մեկնի Վրաստան, Մծխիթա մայրաքաղաքը, ուր կը շարունակէ ապրիլ սրբակենցաղ աղօթական կեանքով և քարոզելով, որուն որպէս արդիւնք ընդհանուր ժողովուրդի դարձի պատճառ կը դառնայ: Հոչակ կը ստանայ իր գործած հրաշքներու և բարեգործութիւններու պատճառով՝ կոյսը կը տարուի արքունիք, ուր կը բժշկէ հիւանդ թագուհին, ապա, հրաժարելով բոլոր թանկարժէք նուէրներէն, կը քարոզէ Տիրոջ Աւետարանը: Միհրան թագաւորը ևս, անմիջապէս իր վրայ զգալով իրեն անձանօթ Աստուծոյ զօրութիւնը, դարձի կու գայ: Աւետարանը կը քարոզուի նաև երկրի մեծամեծերուն: Այս բոլորին որպէս արդիւնք Նունէի խորհուրդով պատուիրակութիւն կ'առաքուի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի և Տրդատ թագաւորի խնդրանքով, որ հոգևորականներ ուղարկեն իրենց երկիրը մկրտութիւններ կատարելու և սպասաւորելու ժողովրդին: Այսպիսով սուրբ Նունէն կը դառնայ Վրաստանի առաքելուհին: Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Տօն Կաթողիկէ Սբ. Էջմիածնի

Հայոց եկեղեցւոյ մեծ տօներէն է Սբ. Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքով Կաթողիկէ Սբ. Էջմիածնի հիմնադրման տօնը: Ըստ աւանդութեան՝ Խոր Վիրապի բանտարկութենէն դուրս գալէ ետք, Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ կը տեսնէ նշանաւոր տեսիլքը, ուր Միածինը, ողողուած հրաշափառ լոյսով, կ'իջնէ երկինքէն եւ ոսկէ ուռնով կը զարնէ Սանդարամետի գետնափոր մեհեանը՝ ցոյց տալով այն տեղը, ուր պէտք է կառուցուէր հայոց սուրբ հաւատքի տաճարը: Այստեղէն է յառաջացած «Էջմիածին» անունը, այսինքն էջ՝ (գրաբար) իջաւ Միածինը:

Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչը իր տեսիլքը կը պատմէ հայոց Տրդատ թագաւորին: Արքայի հովանաւորութեամբ կը կառուցուի Սբ. Էջմիածնի Աստուածածնին նուիրուած Կաթողիկէ Մայր Տաճարը: Քրիստոսի իջման տեղն ալ կառուցուած է Իջման Սբ. Սեղանը:

Էջմիածնի կառուցման աշխատանքներուն ժողովուրդի հետ մասնակցած են նաեւ Տրդատ թագաւորը եւ Աշխէն թագուհին: Ըստ Մաղաքիա պատրիարք Օրմանեանի Ծիսական բառարանին «կաթողիկէ» կը նշանակէ աթոռանիստ մայր եկեղեցի, եւ այս անունը յատուկ տրուած է Էջմիածնի Մայր տաճարին: Սակայն մէկ այլ իմաստով կաթողիկէ են անուանուած գմբէթ ունեցող բոլոր եկեղեցիներն ընդհանրապէս, իսկ աստուածաբանութեան մէջ այդ անուանումը համարուած է եկեղեցւոյ ընդհանրականութեան խորհրդապատկերը:

Այս երեք իմաստներն ալ կը համապատասխանեն Էջմիածնի Մայր Տաճարին, քանի որ այն աթոռանիստ եկեղեցի է, գմբէթաւոր եւ ընդհանրական է բոլոր հաւատացեալներու համար: Կաթողիկէ Սբ. Էջմիածնի տօնը կը նշուի Սբ. Զատիկէն 64 օրեր ետք կամ Հոգեգալստեան Կիրակիին յաջորդող երկրորդ Կիրակին:

Տօնի օրը կը մատուցուի Սբ. Պատարագ, իսկ ժամերգութիւններու ընթացքին այլ շարականներու հետ կ'երգուի նաեւ «Էջ Միածինն ի Հօրէ» շարականը, որ գրած է 8-րդ դարու կաթողիկոս Սահակ Զորափորեցին:

Շարականը Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքի եւ տաճարի կառուցման մասին է:

Էջմիածին

«Էջմիածին» կը կոչուի նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան պաշտօնական հրատարակութիւնը որ կրօնական եւ պատմարանասիրական ամսաթերթ մըն է:

«Էջմիածնի Աւետարան» Փղոսկրեայ Աւետարան, հայ գրչութեան եւ մանրանկարչութեան ձեռագիր մատեան: ընդօրինակուած Յովհաննէս գրիչին կողմէ 989-ին:

«Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարան» Հոգեւոր բարձրագոյն գիշերօթիկ ուսումնական հաստատութիւն հիմնուած 1945 Նոյեմբեր 1-ին Գեորգ Չորեքչեանի նախաձեռնութեամբ: 1998-ին Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ վերանուանուեր է Գեորգեան Հոգեւոր Ճեմարան:



Էջմիածնի Աւետարանին Փղոսկրեայ կազմը



Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճար

Ս. Կոստանդիանոս կայսեր եւ անոր մօր՝

Հեղինէի յիշատակութեան օր

Կոստանդիանոս կայսրը պաշտօնապէս ազատեց Եկեղեցին աւելի քան 250 տարի տեւած հալածանքներէ եւ 313 թուականին Միլանի հրովարտակով քրիստոնէութիւնը թոյլատրելի կրօն հռչակեց, իսկ 324-ին՝ պետական կրօնք: Անոր օրով տեղի ունեցաւ Նիկիոյ 325 թուականի առաջին Տիեզերական ժողովը, որ դատապարտեց Արիոսին:

Կոստանդիանոսը իր օժանդակութիւնը բերած է Երուսաղէմի և Բեթլեհէմի տերունական սրբավայրերու փառահեղ տաճարներու շինութեան: Կոստանդիանոսը եղած է նաեւ մեծ զօրավար, որ մշտապէս յաղթած է պատերազմներուն: Ինչպէս աւանդութիւնք կը վկայէ, Հռոմի ինքնահռչակ կայսր Մաքսենտիոսի դեմ պատերազմի վճռական ճակատամարտին նախորդող երեկոյեան, Կոստանդիանոսին եւ զինուորներուն երկինքի մէջ կ'երեւի լուսեղէն խաչ մը որուն վրայ գրուած է, «Ա՛յս նշանով պիտի յաղթես»: Նոյն գիշերը, Կոստանդիանոս իր սաղաւարտին եւ իր բոլոր զինուորներուն վահաններուն վրայ խաչի նշանը դրոշմել տուաւ եւ խաչին զօրութեան ապաւինած յաջորդ օրը պատերազմի ելաւ ... եւ յաղթեց: Կոստանդիանոս յաղթական մուտք գործեց Հռոմէն ներս եւ ազատութիւն շնորհեց քրիստոնէաներուն: Կոստանդիանոս մահացած է 337 թուականին, մահուան մահիճին մէջ ընդունելով քրիստոնէական մկրտութիւնը:

Կոստանդիանոսի մայր Հեղինէ թագուհին եղաւ կայսեր գործակիցը անոր բարեպաշտական գործունէութեան մէջ: Անոր կը վերագրուի Քրիստոսի խաչափայտի գիւտը 327 թուականին: Երուսաղէմի մէջ Յուդա անունով մէկը թագուհիին մատնացոյց կ'ընէ այն վայրը, ուր կարող էր գտնուէր Քրիստոսի եւ անոր հետ խաչուած երկու աւազակներու խաչափայտերը: Աւանդոյթի համաձայն՝ բարեպաշտ թագուհին Տիրոջ խաչափայտը գտնելու համար խաչերին հերթով կը մօտեցնէ է մահացած երիտասարդի մը դիակը: Քրիստոսի խաչափայտի գորութիւնէն երիտասարդը կը կենդանանայ: Խաչի գիւտէն յետոյ Երուսաղէմի Կիւրեղ Հայրապետը զայն կը բարձրացնէ ի տես հավատացյալներուն:

Հեղինէ թագուհին Երուսաղէմի եւ շրջակայքին եկեղեցիներ եւ կուսանոցներ կառուցել կու տայ: Մահացած է 330 թուականին քրիստոնէաներու սրտերուն թողելով բարի յիշատակ:



Միլվեսթր Ա. Հռոմի Պապը եւ Կոստանդիանոս կայսրը

Մբ. Գրիգոր Լուսաւորչի նշխարներու Գիւտը

Մբ. Գրիգոր Լուսաւորչի նշխարներու գիւտը հայոց մեծագոյն սուրբի յիշատակին նուիրուած երեք տօներէն մէկն է:

Ըստ աւանդութեան, հայոց մեծ դարձէն յետոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչն իր կեանքի վերջին տարիները աւարտեց ճգնակեցութեամբ՝ Սեպուհ լեռան Մանէի քարայրին մէջ, ուրտեղ ալ վախճանեցաւ 326 թ.: Անոր մարմինը գտնուեցաւ հովիւներու կողմէ, որոնք, չճանչնալով մահացեալ կաթողիկոսին, անոր մարմինը կը ծածկէն քարակոյտի տակ: Հետագային Մբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ տեսիլքով կը յայտնէ իր նշխարներու տեղը իր աշակերտներէն Գառնիկ Բասենցիին, որմէ ետք Հայրապետի նշխարները կը տեղափոխուին և կ'ամփոփուին Դարանաղի գաւառի Թորդան գիւղին մէջ:

Մբ Գրիգոր Լուսաւորչի նշխարները բոլոր քրիստոնէական եկեղեցիներու մեծագոյն սրբութիւններէն են: Հայոց Հայրապետի նշխարները գտնուելէն յետոյ անոնցմէ մէկ մասը իբրև սրբազան մասունք տարուած է Վաղարշապատ, Բիւզանդիա, Իտալիա: Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի մէջ պահուող Լուսաւորչի Մբ. Աջը Հայ Եկեղեցւոյ կարևորագոյն սրբութիւնն է, որով կ'օրհնուի սրբազան միւռոնը:

Մբ. Գրիգոր Լուսաւորչի նշխարներու գիւտի տօնը կը նշուի Հոգեգալուստի երրորդ շաբաթ օրը (Յուլիս 5, 2014): Տօնի օրը եկեղեցիներուն կը մատուցուի Մբ. Պատարագ: Տօնի առիթով Հայ եկեղեցին սահմանած է շաբաթապահք: Տօնն ունի նաեւ իր նախատօնակը:



Սրբոցն Տրդատայ թագաւորին մերոյ եւ Աշխէնի տիկնոջն եւ Խոսրովիդիստոյն

Ս. ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱԻՈՐ (մօտ 250 - մօտ 330)

Տրդատը հայոց Խոսրով արքայի որդին էր: Երբ Անակ Պարթևը դառավ սպաննեց անոր հորը, եւ պարսիկները մտան Հայաստան, կոտորածէն փրկելու նպատակով Տրդատին փախցուցին Կեսարիա, իսկ անոր քրոջը՝ Խոսրովի դուստրին, պատսպարեցին Անի ամրոցին մէջ: Պատանի հասակին Տրդատը տարին, որտեղ ան ժառանգ արքունիքին մէջ: Մասնակցելով պատերազմներու եւ բազմաթիւ կրկեսամարտերու՝ Տրդատը հռչակուեցաւ իր հսկայական ուժով ու քաջութեամբ: Իսկ 287 թ. Դիոկղետիանոս կայսրը անոր ճանչցաւ հայոց թագաւոր եւ զօրքերով ուղարկեց հայրենիք: Գահին բազմելով՝ Տրդատը կարճ ժամանակուայ մէջ երկիրն ազատագրեց թշնամիներէն: Այնուհետեւ ամուսնացաւ ալանների արքայադստեր Աշխէնի հետ: Իսկ Խոսրովի դուստր մեծ օրիորդը նախընտրեց կուսութիւնը:

Սակայն Տրդատը հեթանոս էր եւ դաժանօրէն կը հալածէր քրիստոնէաներուն: Ան ծանր խոշտանգումներու ենթարկելէ ետք Խոր վիրապ նետեց ս. Գրիգոր Լուսաւորչին եւ տանջամահ ըրաւ ս. Հռիփսիմեան կոյսերուն: Սակայն կոյսերու նահատակութիւնէն 3 օր անց Աստուած պատժեց անօրէն թագաւորին. ան վայրի խոզի կերպարանք ստացաւ եւ դէտրէն հալածուելով՝ փախաւ եղեգնուտները: Ոչ ոք չէր կարողանար սանձել անոր եւ բերել քաղաք: Այդ ժամանակ Խոսրովի դուստրին երկնային տեսիլքով յայտնուեցաւ, որ թագաւորին եւ երկրի թափուր ժառանգ գահը կարող է փրկել միայն Գրիգորը: Այդ տեսիլքն անհեղ սպառնալիքներով կրկնուեցաւ երկրորդ անգամ, մինչև որ նախարարները հաւատացին եւ շտապեցին վիրապէն դուրս բերել ս. Գրիգորին:

Սուրբը նախ բժշկեց թագաւորի ձեռքերն ու ոտքերը: Եվ Տրդատը, խորապէս զոջալով ու ձգտելով քաւել իր ահաւոր մեղքը, բոլորի հետ մասնակցեցաւ կոյսերու վկայարաններու կառուցման: Իր ահռելի ուժի շնորհիւ ան Մասիս սարէն հսկայական քարեր էկը պոկեր եւ կը բերէր շինարարութեան համար: Եւ երբ ամփոփեցին կոյսերու մարմինները եւ պարսպապատեցին Միաճնի իջման տեղը, որտեղ, ըստ տեսիլքի, պէտք է եկեղեցի կառուցուէր, ս. Գրիգորի աղոթքով թագաւորը վերստացաւ իր նախկին կերպարանքը: Այնուհետեւ Լուսավորիչը Եփրատ գետին մէջ մկրտեց Տրդատին եւ անոր վերանուննեց Յովհաննէս: Դարձի եկած թագաւորը քրիստոնէութիւնը տարածեց ամբողջ Հայաստանի մէջ եւ 301 թ. այն հռչակուեցաւ պետական կրօն: Երբ հայոց հայրապետը ճգնութեան համար վերջնականապէս հեռացաւ լեռները, Տրդատ Մեծը, փափաքելով ընթանալ անոր ճանապարհով եւ հոգնելով պայքարիլ տակաւին հեթանոս ժառանգ ըմբոստ իշխաններու դէմ, նույնպէս հեռացաւ Մանիոյ քարայրները:

«Մեր լուսաւորութեան երկրորդ հայրը», ինչպէս անոր կը կոչէ ս. Մովսէս Խորենացին, թագաւորեց 56 տարի եւ մահացավ թունաւորուելով թշնամի նախարարներու ձեռքով, որոնք յետոյ կեղծաւորութեամբ մեծ պատուով ու արծաթապատ դագաղով հողին հանձնեցին անոր աճիւնը Թորոսան գիւղին մէջ: Աշխէն թագուհին առանձնացաւ Գառնիի ամրոցի ճգնարանին մէջ: Իսկ Խոսրովի դուստրը, որն կը համարուի ողջ Հայաստանի կոյսերու մայրը, նույնպէս միայնացաւ Աշխէն թագուհիին Գառնիի մէջ, եւ բարեպաշտութեամբ աւարտեց իր կեանքը:

Մեծն Ներսէս Հայրապետ



Ս. Մեծն Ներսէս պատարագ մատուցելու պահուն:
Երևան Ձեռ. 2639 էջ 250ա Ժողովածու 1672թ.
Ամբողջու վանք: Ծաղկող՝ Մահակ Վանեցի

Սուրբ Մեծն Ներսէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թորան թոռն է: Ան ուսանած է Կեսարիոյ մէջ: Հայրենիք վերադառնալէ ետք, Արշակ Բ. թագաւորը զինքը նշանակէ արքունի սենեկապետ, այնուհետև անոր շնորհելով հոգեւոր բոլոր աստիճանները, 353 թուին զինք կ'ուղարկէ Կեսարիա՝ օծուելու հայոց կաթողիկոս: Ըստ աւանդութեան՝ այնտեղ անոր հետ կը ձեռնադրուի նաեւ Սուրբ Բարսեղ Կեսարացին:

Մեծն Ներսէս կաթողիկոսական իր պաշտօնին գլուխն անցնելով մեծ բարեկարգութիւններու ձեռնարկեց: Անհամար վանքերու, դպրոցներու, որբանոցներու հիմնադրութիւնը իր աշխատանքին մէկ բաժինն էր: Ան կազմակերպեց հայ եկեղեցական դասը, ամէն կողմ քահանաներ, եպիսկոպոսներ եւ քարոզիչներ դրկելով: Կանոնաւորեց եկեղեցիներու արարողութիւնները եւ օրեր ու ժամեր նշանակեց անոնց գործադրութեան համար: Իր գահակալութեան ընթացքին Ս. Ներսէս

պայքարեցաւ պարսկական ազդեցութեան դէմ, արգիլելով պարսկերէնի ուսուցումը: Բացաւ նոր դպրանոցներ, որոնցմով նպաստեց թուլացած քրիստոնէական աւանդութիւններու վերահաստատման: Ան ամէն կերպով հոգ տարաւ, որպէսզի եկեղեցւոյ պաշտօնեաները զինուին գիտութեամբ եւ աստուածային իմաստութեամբ: Ս. Ներսէսի օրով մեծ ծաղկում ապրեցաւ վանականութիւնը: Կառուցուեցան բազմաթիւ վանքեր ու եկեղեցիներ, որոնցմով լեցուեցաւ ողջ Հայոց աշխարհը:

Սուրբ Հայրապետը մեծ էր իր աղքատասիրութեամբ. ան երբեք ճաշի կամ ընթրիքի չէր նստեր առանց սեղանակից ունենալու աղքատներն ու կոյրերը, անդամալոյծներն ու ցաւագարները: Ան կը սիրէր անձամբ սպասաւորել ու դարմանել զանոնք:

371 թուին, երբ պարսից Շապուհ Բ. արքան մեծաքանակ զօրքով ներխուժեց Հայաստան, Ս. Ներսէսը ճակատամարտէն առաջ քաջալերեց Հայ մարտիկները, որ աներկիւղ եւ հաւատքով զինուած մարտնչին թշնամիին դէմ: Ինքը, բարձրանալով Նպաս լերան գագաթը, մարտի ընթացքին բազկատարած կ'աղօթէր, մինչեւ որ հայոց զօրքը լիակատար յաղթանակ տարաւ:

Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի
2021-22 տարեշրջանի (42-րդ)

Վերամուտ՝

12 Սեպտեմբեր 2021